

درباره نامزدهای چهره هنر انقلاب چه می‌دانید؟

✙ جلیل سامان

نام جلیل سامان این روزها با تکرار سریال پرمخاطب «زیرخاکی» با بازی پژمان جمشیدی و خبر ساخت فصل دوم آن، در خاطر مخاطبان تلویزیون پرزنگ است اما موفقیت‌های او محدود به این سریال نیست. سامان را باید «کارگردانی بدون آثار ضعیف و دیده نشده» لقب داد. سه سریال «ارمغان تاریکی»، «پروانه» و «نفس» هم نشان می‌دادند که با کارگردانی باسواد، متفکر و برخوردار از زاویه دید شخصی مواجهیم. حالا نام جلیل سامان در میان نامزدهای چهره انقلاب مطرح شده تا ناماینده سینما در میان نامزدهای هنری باشد.

✙ افشین علا

شاعر ترانه‌های عاشقانه به‌یادماندنی، در سال‌های اخیر به‌روشنی از وقایع سیاسی اجتماعی کشور متأثر است و هر بار با غزل‌های توفانی‌اش این وقایع را شاعرانه در تاریخ ثبت می‌کند. از شهادت سردار حاج قاسم سلیمانی تا گزافه‌های نخست‌وزیر ترکیه در تعرض به رود ارس، از دید علا پنهان نمانده است. او عنوان شاعر برگزیده حوزه شعر نوجوان در اولین جشنواره شعر فجر را در کارنامه دارد و کتاب‌های بسیاری از جمله «کودکان‌گاه غزل»، «گل صد برگ و تانک»، «خاطرات مه گرفته» و «بازنویسی تذکره الاولیای عطار» از او به چاپ رسیده است.

✙ محمد رضا دوست محمدی

محمد رضا دوست محمدی متولد ۱۳۵۵، مدرس دانشگاه، طراح گرافیک، تصویرساز و کارتون‌نست ایرانی است، کارشناسی‌اش در ارتباط تصویری را از دانشکده هنرهای زیبا و کارشناسی ارشدش در رشته انیمیشن را از دانشکده سینما و تئاتر دانشگاه تهران گرفته و در همین دانشگاه مشغول تدریس است. او همچنین مدیریت هنری مجله سروش جوان و مجله همشهری جوان را در کارنامه دارد و جوایزی نظیر جایزه اول ششمین دوسالانه بین‌المللی کاریکاتور تهران و جایزه ویژه هشتمین دوسالانه بین‌المللی کاریکاتور تهران بخش کمیک استریپ را هم از آن خود کرده‌است. دوست‌محمدی را با پرده‌های زیبا و پرسروصدایش بر دیوار نگاره میدان ولیعصر (عج) می‌شناسید.

✙ علی محمد مؤبد

نامزد جایزه کتاب سال جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۹۲، نامزد بخش جوان نخستین جشنواره شعر فجر در سال ۱۳۸۵ و برگزیده کتاب سال دفتر شعر جوان در سال ۱۳۸۵ حالا در آستانه عنوان «چهره هنر انقلاب» قرار گرفته است. موبد با انتشار اشعار سپید و نیمایی و کلاسیک در موضوعات دینی و انقلابی، دستخط مخصوص به خود را در دنیای شعر ایران معاصر ثبت کرده و مجموعه شعرهای «دست‌خون»، «سفر بمباران»، «کهکشان چهره‌ها» و «روضه در تکیه پروستان‌ها» از او منتشر شده است.

✙ وحید یامین‌پور

کتاب «کاهن معبد نینجا» و این روزها در شبکه‌های اجتماعی موضوع بحث علاقه‌مندان است. یامین‌پور پیش از این با دو کتاب «ارتداد» و «نخل و نارنج» با به عرصه رمان‌نویسی گذاشته بود اما حالا دیگر می‌توان گفت تلاش‌هایش برای قلم زدن در حوزه‌های نظری هنر انقلاب اسلامی در کتاب‌هایی نظیر «هنر دینی و هنر مدرن»، «فرهنگ، سبک زندگی و جرم» و «ماجرای فکر آوینی» به ورود مستقیم به عرصه ادبیات و هنر منجر شده است.

«به رنگ نوا» شنیدنی شد

آلبوم «به رنگ نوا» با نوازندگی تار رادمان توکلی و نوازندگی تمبک حمید قنبری در ژانر موسیقی ایرانی منتشر شد. به گزارش مهر، رادمان توکلی در یادداشتی نوشته است: «نوا برایم سیاسی است در مواجهه با زیبایی، از او که آن را آفرید. نیایشی که تنها کلامش نام اوست و هنگامی که شروع به نواختنش کنی حسی مرکب از هر نواایی که در عمق جانت نشسته، همراهت می‌شود و به دستان و پرده‌های ساز می‌آید.»

گفت‌وگو با مهدی مطهر درباره مستند «آقا مرتضی» و روایت بی‌پرده از وجوه مختلف زندگی مرتضی آوینی

از تقدس‌گرایی پرهیز کردیم

آذر مهاجر

ادبیات و هنر

توصیف کرده است.

درباره شهید مرتضی آوینی مستندهای بسیاری ساخته شده‌اما «آقا مرتضی» از همان قسمت اول که یکشنبه پخش شد، از نگاه و رویکردی تازه به معرفی شهید آوینی خبر داد. قسمت اول این مستند حاوی اطلاعاتی بود که کمتر شنیده بودیم یا اگر می‌دانستیم، اطلاعاتمان از جریان‌های رسمی دریافت نشده بود. از همین رو گفت‌وگوی کوتاهی داشتیم با مهدی مطهر، تهیه‌کننده مستند هفت قسمتی «آقا مرتضی» که این شب‌ها ساعت ۲۰ از شبکه سه پخش می‌شود. مطهر ضمن اشاره به این‌که برای ساخت این مستند ۱۰ سال پیش تولید داشته‌اند و تأکید بر این نکته که سیدعباس سیدابراهیمی منبع موق‌تری برای تشریح رویکردهای این مستند است، به چند سوال درباره رویکردهای تازه در مستند «آقا مرتضی» توضیح داده و آن را اثری جامع درباره شهید آوینی

✙ در مستند «آقا مرتضی» بخش‌هایی از زندگی شهید آوینی را طرح کرده‌اید که معمولاً در تولیدات و مستندات رسمی داخل کشور مطرح نمی‌شد. چطور شد که شما توانستید این کار را بکنید؟

مستندهای قبلی، مقطعی از زندگی شهید آوینی را مدنظر قرار داده‌اند و معمولاً برای ساخت آنها ملاحظات حزبی و جریانی مدنظر بوده است. کارگردان‌هایی که درباره شهید آوینی مستند ساخته‌اند یا به خانواده ایشان منتسب بوده‌اند یا در زمره همکاران ایشان هستند و از همین‌رو به همان برش و بخشی از زندگی مرتضی آوینی پرداخته‌اند که با ایشان معاشرت داشتند. مستند «آقا مرتضی» در سال ۱۴۰۰ عرضه می‌شود، بعد از ۱۰ سال، پیش‌تولید ساخته شده و در تولید آن از تجربیات دوستانی که درباره شهید آوینی کار کرده‌اند، استفاده شده است. در واقع سعی کرده‌ایم در این مستند نگاه جامع‌تری به آوینی داشته باشیم. آقای پوراحمد مستند «مرتضی و ما» را ساخته، آقای دلایی مستند «دل‌باخته» را کارگردانی کرده و آقای معززی‌نیا مستند «راوی» را و در در همین مجموعه خانه مستند انقلاب، مستندی با نام «انحصار ورثه» را آقای شعبانی کارگردانی کرده و از این مستندها برای ساخت «آقا مرتضی» استفاده کردیم.

✙ ایده ساخت این مستند از کجا آمد؟

سیدعباس ابراهیمی، کارگردان مستند «آقا مرتضی» از سال ۱۳۸۹ نوشتن کتابی درباره شهید آوینی را آغاز کرد که زندگینامه شهید آوینی را روایت می‌کند و با همین نگاه کلاسیک از تولد تا مرگ را مدنظر دارد. این فیلم مستند برآمده از این اطلاعات و داشته‌هاست و به‌طور طبیعی مقاطع ابتدایی زندگی شهید آوینی را در خود دارد و بخش‌هایی از قسمت اول این سریال به سال‌های جوانی و دوران دانشجویی آوینی اختصاص دارد که در این بخش بستر روشنفکری و روزگار آوینی در سال‌های قبل انقلاب تشریح شده و همان‌طور که می‌دانیم آوینی هرگز این بخش از زندگی خود را انکار نکرده و براساس حریتی که داشته، آن را اشتباه نمی‌دانسته بلکه از دستاوردها و تجربیات این مقطع از زندگی‌اش تا پایان عمر بهره می‌گرفته است.

طبیعی است که درباره کسی مانند مرتضی آوینی برخی آثار برای خوشامد جریان روشنفکری تولید شده و برخی دیگر برای مصادره ایشان ساخته شده باشد اما تلاش کردیم ملاحظات هیچ جریان یا حزبی روی کارمان و ارانه مستندات درباره شهید آوینی تأثیری نداشته باشد.

✙ به همین دلیل با دوستان و خویشان‌ندان و همکاران شهید آوینی گفت‌وگو کرده‌اید؟

ماجرای «یک آشنایی ساده»

محمد قنبری، کارگردان تئاتر که در تازه‌ترین فعالیت خود قصد دارد نمایش «یک آشنایی ساده» نوشته والتین کراسناگوروف را از طریق پلتفرم‌های آنلاین پخش کند درباره اجرای این اثر نمایشی به مهر گفت: این نمایش که تلفیق موسیقی و تئاتر است دومین تجربه من به‌عنوان کارگردان بعد از نمایش «سهم زن» در فضای مجازی است که به‌زودی از طریق پلتفرم‌های آنلاین پخش می‌شود.

✙ بنابر این معتقدید این مستند نه برای خوشایند جریان‌های روشنفکری ساخته شده و نه برای مصادره جریان‌های انقلابی.

خیلی‌ها خواستند شهید آوینی را

سیر کنند و ما می‌خواستیم

یک‌بار هم که شده یک مستند کامل و جامع درباره ایشان بسازیم و موضوعگیری و نظرات ایشان و زندگی و نگاهش را تبیین کنیم. شهید آوینی هم در تولید و عمل و هم در نظریه و محتوا توانمند بوده و این شاید از ویژگی‌های کمتر مطرح‌شده ایشان است. آثار شهید آوینی هم این گفته مرا تأیید می‌کند و نشان می‌دهد که ایشان صرفاً

یک منتقد نبوده. ضمن این‌که شهید آوینی اصلاً بدون خواندن و دیدن یک اثر دربار‌اش اظهار نظر نمی‌کرد.

✙ نگاه قالب این بوده که بخش‌هایی از زندگی کسانی چون شهید آوینی، بهتر است مطرح نشود و مسکوت بماند چون در غیر این صورت تصویری که از آنها وجود دارد، مخدوش خواهد شد. چرا شما چنین ملاحظه‌ای نداشتید؟

در مستند آقامرتضی نکات زیادی که به زیست و هویت شهید آوینی مربوط بوده، چه قبل و چه بعد از انقلاب را مطرح کردیم و البته مواردی هم بود که به شناخت ما از آوینی ارتباط پیدا نمی‌کرد و تأثیری در آن نداشت. این‌که ایشان دانشجوی هنر بوده، دلیستگی‌های هنری داشته، بعضی از شخصیت‌های فلسفه در غرب را دنبال می‌کرده و بسیاری موارد این چنینی که به شناخت او منجر می‌شد را مطرح کردیم اما از آن دسته اطلاعات که دانستن‌شان، علم لاینفع است، عبور کردیم. مثل اطلاعات زرد که بیشتر به درد جمع‌کردن فالوئر در اینستاگرام می‌خورد تا شناخت و درک ابعاد شخصیتی یک هنرمند.

✙ اگر چنین است، بخش‌های مربوط به غزله علیراده با چه نگاهی در این مستند گنجانده شده‌است؟

چون سوال‌های زیادی در این باره وجود داشت. شاید می‌شد در این باره یک مستند مستقل ساخت یا حتی یک قسمت از سریال آقامرتضی را هم به آن اختصاص داد اما در حد چند دقیقه در قسمت اول به این موضوع پرداختیم و پاسخش را از زبان کسانی شنیدیم که در جریان ماجرا بودند. ما فقط به اندازه پاسخ دادن به سوالات زیادی که در این باره پرسیده شده، به این ماجرا توجه کردیم.

✙ آیا در قسمت‌های بعدی و در نمایش ادامه زندگی شهید آوینی هم این نگاه

همه‌جانبه را شاهد خواهیم بود؟ آیا در مستند آقامرتضی اخراج شهید آوینی از حوزه هنری را هم مطرح کرده‌اید؟

بله، همین‌طور است و همه این بخش‌ها را خواهید دید. در ادامه حضور ایشان در ساخت مستندهای جهاد و بعد مستندهای تلویزیون و بحث‌های مربوط به روایت‌فتح و حتی اختلاف نظرهایی که وجود داشته و محدودیت‌های تجهیزات، حضور در سوره و حتی مناسبات ایشان با محمد هاشمی و محمدعلی زم را در این مستند آورده‌ایم. با این افراد مصاحبه کرده‌ایم و سعی شده در هر ماجرای، تمام سویه‌های آن ماجرا را ببینیم و مطرح کنیم.

نخواستیم یکطرفه حرف بزنیم و بروییم. شهید آوینی برای همه ما بسیار محترم است اما مصرف این‌که ایشان به شهادت رسیده، نمی‌شود گفت تمام زندگی او درست و بی‌نقص بوده، چه کسی می‌تواند چنین ادعایی داشته باشد؟ ایشان هم ممکن است در برخی مقاطع از زندگی ناپرهیزی کرده باشد، زودرنج شده یا اشتباه کرده، دیدن این مستند کمک می‌کند ما به انسانی به‌نام مرتضی آوینی نزدیک شویم و او را خوب بشناسیم. ایشان انسانی متفاوت نبوده که در عوالمی خاص زندگی کرده باشد، حتماً از اطرافیانش تأثیر پذیرفته و البته بر آنها تأثیر گذاشته است. حتماً آقاییانی مثل فرامشتی، افخمی و دیگران که با آوینی معاشرت داشتند از ایشان تأثیر گرفته و بر او تأثیر گذاشته‌اند.

✙ این نظر شماست که باید بی‌پرده از همه زندگی شخصیت‌ها صحبت کرد یا در خانه مستند انقلاب چنین نگاه و روشی شکل گرفته‌است؟

رسانه‌ها و منتقدان منصف باید در این باره نظر بدهند که رویکرد خانه مستند انقلاب چگونه بوده است اما برای یادآوری بد نیست اشاره کنم که این مجموعه مستند هویدا را ساخته است یا مستند شورش علیه سازندگی را درباره آیت... هاشمی‌رفسنجانی ساخته است. تلاش کرده‌ایم چه درباره شخصیت‌های دوره پهلوی، چه شخصیت‌های انقلاب، چه شهدا یا هرکس دیگری که در مستندهایمان معرفی می‌کنیم، دو نکته را رعایت کنیم؛ یکی این‌که حرف تازه‌ای برای گفتن داشته باشیم و دوم این‌که حرفی فارغ از تقدس‌گرایی‌ها و ماورایی‌اندیشی ارائه کنیم و چیزی به مخاطب ارائه دهیم که به درد امروز و حال‌ای او بخورد. مجموعه مستند خانه انقلاب دارد درباره عناصری که کهکشان ذهنی بچه‌های انقلاب را ساخته‌اند، مستند می‌سازد. می‌شود یک اثر نوستالژیک درباره این شخصیت‌ها ساخت اما به چه کار خواهد آمد؟ باید چیزی ساخت که برای مخاطب امروز کارآمد باشد.✙

رفت، تقدیر چنین بود، درستش هم همین بود. اصلاً نمی‌توانم ادامه حیات آقامرتضی را در فضای جامعه امروزی، آن هم در دو دهه‌ایه ۸۰ و ۹۰ تصور کنم. جامعه‌ای آرمان‌زدایی شده، تبلیغات زده، پول‌پرست و بی‌عطوفت، شتاب زده و سرسام گرفته از طمع و ولع، ابتذال تهوع‌آور در حیطه‌های به اصطلاح هنری و... هرچه که به تدریج با آن خو گرفته‌ایم. مرتضی اهل عادت نبود و مرگ خود خواسته را به روزمرگی ناخواسته ترجیح می‌داد.

خدایش دوستش داشت که به‌موقع او را برد و عزتش را چنین رفیع نگه‌داشت. بودنش و رفتنش مصداق عینیت جمال و جلال بود. مهم نیست که نوشته‌هایش در چه حدی است، مهم نیست که روایت فتح سال‌هاست که جزو میراث معنوی موزه هنرهای دفاع مقدس است و نه بیشتر. حتی داستان‌های زندگی روشنفکری پررشر و شور او در سال‌هایی که مهندس کامران آوینی بود هم دیگر به اندازه گذشته مهم نیست. مهم این بود که باورهایش را صادقانه و بی‌دروغ زیست و معصومیت را از دست نداد و در وجود کسانی که او را حس کردند، اثری گذاشت که شاید چندان هم قابل توصیف نیست ولی انگار نشدنی است و هرچند هم زیر غبار سال‌ها محو شود، گرم و زنده است و خبر از نامیرایی می‌دهد. نامیرایی نامی از چهره‌ای جذاب که برای همیشه ۴۶ساله باقی خواهد ماند.

آنها که از این اسطوره‌سازی نام و نان برای خود ساختند و می‌سازند، بالاخره روزی روزگاری خواهند پذیرفت که به قول پروین اعتصامی زمانه، زرگر و نقاد هوشیاری هست و حقیقت وجود انسانی چون مرتضی، چیزی نیست که محدود به خواسته‌های

که بس مهم است هیچ وقت علنی نشد و در محدوده حریم خصوصی‌اش ماند و در حافظه محارمش. این بخش، لزوماً با تصویر رسانه‌ای او که بلافاصله پس از رفتش ساخته و پرداخته شد، مطابقتی ندارد.